

(Algus eelmises «Järva Teatajas»)

HARIDUSE JA HARITUSE ALGUS ON KOOLITEE ehk LUGU JÄRVAMAA KOOLIVÕRGUST

Koolivõrgu probleeme lahendades on Veljo Eensool väga palju juttu olnud ministeeriumi inimestega ja peab ütleva, et Järvamaa olukord on teiste maakondadega võrreldes

SUHTELISELT HEA.

Peaegu puuduvad näited, kus koolimaja on viimastel aastakümnetel valesse kohta ehitatud, v.a. Pärnu, kuhu tollase Põltsamaa rajooni juhi nõudmisel ehitati 400kohaline keskkoolihoone, kuigi siis oli teada, et ümbruskonnas nii palju lapsi ei ela.

Päris vales kohas on meil praegu neli kooli: Lehtse, Ima- vere, Purdi ja Väinjärve. Nendes koolides sõidavad kõik, nii lapsed kui õpetajad. Vaevast, et see eriti soodustab õppe- ja koolivälisi tööd. Koolide asukohavalik on tehtud sajandialguse paiku ja küllap tol ajal oli koolimajade ümbruses rohkem talu- sid. Hilisem asustus muutus ja koondamine (uute) keskuste ümber on need majad eemale jät- nud.

Tagasi tänasesse päeva. Veljo Eensoo tegi külanõukogude and- metele tuginedes maakonna kaar- di, kus peal praegused ja pers- pektiivsed koolid. Selle põhjal on näha, et suurem osa koole on pä- ris õiges kohas. Nende kohtade üle, kus (tulevasi) õpilasi on suh- teliselt palju ja kooli pole, tuleb aru pida vallavanematega, kumba teed minna, kas jätkata laste vedamist või avada kool.

Nüüd, kus oleme veidi rohkem õppinud raha lugema, tasub taas pilku heita minevikku. 1986. aastal hoiti kolme algkooli sulgemi- sega rajooni eelarvest kokku 9000 rubla. Tegelikult see summa nii suureks ei jäänud, kuna ava- da tuli õpilasi, mis maksis ligi 3000 rubla.

Tolle aja võrreldes on täna- seks hinnad mitu korda tõusnud. Algkooli keskmine eelarve on 1991. aastal 19 000 rubl., s.o. kuus korda rohkem kui varem. Umbes niisama paljuga võib korrutada ilmselt ka bussiliini maksumust.

UUT KOOLI AVADA

on vaja Säreverre. Ministeeriumi plaani järgi oleks pidanud prae-

gune Türi 2. keskkool asuma 8- klassilise Säreverre. Uhtpidi on hea, et kool on Türi, teistpidi sõidavad Säreverre lapsed Laupa- le ja Türi, selle asemel et ko- dule lähedal koolis käia. Säre- veres on umbes 250 last, põhi- kooli oleks vaja umbes 125-le.

Ahulas on üle 50 lapse, neist käiks kohapealses 4klassilises koolis 29, põhikoolis üle saja lapse.

Tasub mainida, et laste arvu järgi oleks mõlemas paigas tegu täisjõulise kooliga.

Ülejäänud paigus on lapsi vä- hem, kuid see ei tähenda, et seal ei võiks peaks olema vähemalt algkool. Need on samad kohad, kus omal ajal koolid suleti. Taikses suleti kool «Estonia» kol- hoosiga ühinemisel. Siis leiti, et odavam on lapsi vedada Retlasse kui kooli ülal pidada. Praegu elab Taikses algkooliealisi 29. Müüsleri 20 algkoolilapsest käib osa Koerus, osa Peetris. Kolu lapsed peaksid kõik käima Lau- pal (kooli sõidetakse Jändja kaudu, mis pikendab tunduvalt kooliteed), osa on eelistanud Käru kooli (Rapla maakond). Ko- lu algkooli tuleks 16, põhikooli 55 last. Roosna 12 algkoolilast sõidab Amblasse. Lõõlas on 17 algkoolilast. Sealsed lastevanemad on mitu korda pöördunud «9. Mai» kolhoosi poole, et algkooli taasavada. Endises koolimajas on osakonna kontor. Viisu külas on kooliealisi 144, Vodja koolis käib neist 28, suurem jagu Paide 2. keskkoolis.

Neis kohtades on endised koo- lihooned alles, kuid kasutatakse muuks otstarbeks.

Hariduskoondis saab vallava- nematele vaid nõu anda ja soo- vitusi jagada, kooli taasavamise või laste vedamise poolt või vas- tu otsustada saab ainult valla- vanem koos oma volikoguga. Arvata võib, et vanemaele meel-

diks rohkem see, kui lapsed koo- li jalgsi pääseksid. Selle kasuks räägib ka üha kallinev elu: õpi- lasliinide maksumus on tundu- valt tõusnud ja vaevast, et ma- janditel jätkub juba lähitulevi- kus raha omal kulul lapsi veda- da.

Koolide ülalpidamine ei ole odav. Aga siin on veel üks proble- em, mille üle ilmselt siiani mõeldud polegi. Enam puudub see n.ö. ääreallasid, Enamik ma- akonna põhikooli lastest õpib Jär- vamaa koolides (94%), ülejäänud (6%) saavad hariduse naaber- maakondades. Kõige rohkem käib lapsi Võhmas, seejärel Tapal, Kä- rus, Aegviidus, Ardis ja Põltsa- maal. Vastupidist suunda pea- aegu ei ole, s.t. mujalt käivad meil üksikud. See aga tähendab, et peatselt võidakse hakata meilt nende õpetamise eest raha küsi- ma.

Vallavalitsustel on, lisaks muu- dele muredele, mille üle aru pi- dada. Hrea võimalus on vähemalt koolieli puudutavatele küsimus- tele koos hariduskoondisega vas- tuseid otsida 10. mail, mil selle- laadne kohtumine ees seisab.

OMAETTE UURIMIST

vajab keskkooli pääsemise, õige- mini see, mis saab põhihariduse omandanud poistest ja tüdrukus- test, kui nad keskkooli ei pääse. Aastaid on keskkooli läinud, saa- nud 50% põhikooli lõpetanuist. Heal stagnaajal oli komme jälgi- da, kes kuhu õppima läks. Nüüd on see enam-vähem teada vaid Järvamaa tehnikumide ja kutse- koolide kohta. Ligi tuhandest keskkooli mittesaanust-soovinust on Järva-Jaani, Paide, Türi ja Jäneda koolis elukutset oman- damas umbes veerandsada. Ole- tada võib, et niisama palju (ehk rohkemgi?) on Eesti teistes kes- kerijõppeasutustes, väike osa ka Paide õhtukeskkoolis.

Ma ei tea, kas koolide õpeta-

jad on huvi tundnud, kui palju on üldse neid, keda keskkooli pääs ei huvitagi. Kuid seda tean küll, et kerge südamega oma last koduti kaugemale nii noo- relt keegi saata ei taha ja muret lapse tuleviku pärast on väga paljud tundnud. Saan aru kesk- kooli juhtkondade soovist hoida ja tõsta kooli taset, kuid ka n.ö. kolme-neljameeste tuleks anda võimalus keskaridust omandada.

Keskkooli on maakonnas ka- hekssa, lisandumas (loodetavasti) üks (Paide 4. keskkool). Oma soovist saada keskkooliks on ju- ba ammu teada andnud Koigi kool (täitevkomitee esimehe Jo- hannes Metsa saadikujuhendis oli sees, et Koigi peab keskkoo- liks saama 1979. aastal), mitte- ametlikult on sama soovinud Retla.

Niisama, tunde järgi, asja ei otsusta. Et avada uut keskkooli ja anda võimalust suuremale hulga õpilastest keskaridust saada, on vaja põhjalikumat uurimust.

LÕPETUSEKS.

Põhjalik koolivõrgu uurimine, mida Veljo Eensoo on teinud, näitab koolivõrgu arengu spet- siifilisi jooni (erinevate kooli- tüüpide suhete kujunemist) ning maakonna sotsiaalsete ja majan- duslike ning demograafiliste protsesside dünaamikat. Ei teeks paha, kui maakonna arengukava- ga tegelejad ka neid andmeid oma töös kasutaksid.

Võibolla mõni mõtleb, et taas on liialt palju leheruumi raisatud kitsale probleemiderin- gile. Täiskasvanuks saades ja lastele koolihariduse andnutena kipume tihti unustama oma (las- te) kooliaja, selle, et kodu kõrval on kõige tähtsam kool, sealt saa- dud teadmised, ellusuhtumine, mis hiljem mõjutab vaata et ko- gu elu.

MERLE RIPS